

УДК629.113.004

О. В. Губанов, к.арх., доцент
В. С. В'язовский, ст. викладач
І. А. Зеленська, магістрант

Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Україна
nik@donnaba.edu.ua

ПРИКЛАДИ ВИРШЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Метою статті є порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду будівництва реабілітаційних центрів для дітей з обмеженими можливостями для того, щоб визначити чого не вистачає центрам реабілітації для дітей в Україні.

Ключові слова: реабілітаційні центри, комплексний заклад, обладнання, діагностика.

А. В. Губанов, к.арх., доцент
В. Е. Вязовский, ст. преподаватель
И. А. Зеленская, магистрант

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры, г. Краматорск, Украина
nik@donnaba.edu.ua

ПРИМЕРЫ РЕШЕНИЯ РЕАБИЛИТАЦИОННЫХ ЦЕНТРОВ ДЛЯ ДЕТЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

Целью статьи является сравнение отечественного и зарубежного опыта строительства реабилитационных центров для детей с ограниченными возможностями для того, чтобы определить, чего не хватает центрам реабилитации для детей в Украине.

Ключевые слова: реабилитационные центры, комплексное заведение, оборудование, диагностика.

O. V. Hubanov, Candidate of Architectural Sciences,
Associate Professor
V. E. Viazovskiy, Assistant Professor
I. A. Zelenska, graduate student

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture, Kramatorsk, Ukraine
nik@donnaba.edu.ua

EXAMPLES OF THE SOLUTION OF THE REHABILITATION CENTERS FOR CHILDREN WITH DISABILITIES

The purpose of the article is to compare the domestic and foreign experience in the construction of rehabilitation centers for children with disabilities in order to determine what is lacking in rehabilitation centers for children in Ukraine.

Keywords: rehabilitation centers, complex facilities, equipment, diagnostics.

Проблема та її зв'язок з науковими і практичними задачами. Актуальність теми дослідження продиктована необхідністю вирішення проблем, пов'язаних зі збільшенням дітей з обмеженими можливостями. За даними за 2018 рік на території України проживає більше 150 тисяч дітей з обмеженими можливостями. Але в Україні до сих пір недостатньо уваги приділили розвитку центрів реабілітації для дітей з особливостями.

Аналіз досліджень і публікацій. Виконані раніше роботи показують, що в Україні у

належній мірі не поширюється досвід інших реабілітаційних центрів.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні комплексні дослідження з проблеми розвитку центру реабілітації для дітей з обмеженими можливостями не отримали належного розвитку.

Основний текст. Реабілітаційний центр (центр комплексної реабілітації) - це комплексний заклад, що включає спеціалізовані реабілітаційні відділення різного профілю, а також підрозділи для розміщення та побутового обслуговування реабілітованих дітей, підлітків, персоналу та супроводжуваних дорослих. Такі центри існують для того щоб допомагати дітям після їх тривалих хвороб, дітям з обмеженими можливостями та інвалідам дитинства соціально реабілітуватися. Також реабілітаційні центри спільно з батьками і соціальними працівниками допомагають отримати дитині усі навички, необхідні для життя в суспільстві.

Реабілітаційні центри здійснюють комплексну реабілітацію дітей і підлітків із захворюваннями опорно-рухової системи, дитячого церебрального паралічу (ДЦП), мовної патології, з порушеннями органів слуху та органів зору, а також з відхиленнями в розумовому розвитку.

Реабілітаційний центр включає необхідні елементи навчально-виховного (дитячий садок і школа) і медико-відновлювального установ, "лісової школи" і тимчасового інтернату (від 1 до 5 місяців проживання). Він призначений для комплексної реабілітації дітей у віці від 3 до 18 років, а також сімей, в яких такі діти виховуються.

В багатьох країнах (в Америці, Європі, Південно-Східної Азії) реабілітаційні центри мають сучасне обладнання, грамотний і ввічливий персонал, нові і відремонтовані будівлі, електронні черги, грамотну навігацію на декількох мовах. На відміну від зарубіжних центрів в Україні мало приділяють увагу зовнішньому вигляду будівлі і зручності інтер'єру, а також не дооцінюють вплив кольору на дитину. Адже в першу чергу дітей приваблюють різноманітні яскраві кольори.

В Україні не проводять достатню інформаційну роботу з пропаганди цілей, завдань, пільг, законодавств, що стосуються медико-соціальної реабілітації. В основному соціальна робота орієнтована на дитину і не враховує особливості сімей, а участь сім'ї в медико-соціальної роботи є вирішальним поряд із спеціалізованим лікуванням.

Іноді через те, що діагностика була проведена не вчасно, діти пізно отримують соціальну допомогу і лікування. Диспансерне медичне обслуговування не передбачає чітко налагодженої етапності - стаціонарна, амбулаторна, санаторна. Цей принцип простежується переважно для дітей раннього віку.

На низькому рівні знаходиться огляд дітей вузькими спеціалістами, масаж, лікувальна фізкультура, фізіолікування, дієтолог не вирішує питання харчування при важких формах діабету, ниркових захворюваннях. Недостатня забезпеченість медичними препаратами, тренажерами, інвалідними колясками, слуховими апаратами, протезами, ортопедичним взуттям. Система підготовки, перепідготовки підвищення кваліфікації педагогів недосконала, так як атестаційна система не відрегульована.

В Україні не вирішують багато соціально-медичні, психолого-педагогічні проблеми, в тому числі незадовільний оснащення медичних установ сучасною діагностичною апаратурою, недостатньо розвиненою мережею установ відновного лікування, «слабкими» службами медико-психолого-соціальної роботи та медико-соціальної експертизи дітей-інвалідів; також є складнощі в отримання професії та працевлаштування, відсутність

масового виробництва технічних засобів для навчання, пересування, побутового самообслуговування в дитячих інтернатах і домашній обстановці.

Приклади.

Реабілітаційний центр для дітей «Kinderstad» був прибудований до верхнього поверху медичного центру при Вільному університеті Амстердама в 2008 році. Тут проходять реабілітацію діти віком від 4 до 18 років. У дітей є можливість зустрітися зі своїми сім'ями і друзями поза лікарнею. Мета «Kinderstad» полягає в тому, щоб витягнути хвору дитину, його сім'ю і друзів з неприємного оточення лікарні і дати можливість зустрітися в кращій атмосфері. Цей новий спеціалізований вид медичної допомоги хворим дітям дає відвідувачам шанс на мить забути про те, що дитина хвора і сприяє нормальному розвитку молодих пацієнтів, незважаючи на лікування; він робить позитивний вплив на одужання пацієнтів. На думку архітекторів і лікарів, при цьому процес одужання проходить швидше.

«Kinderstad» розташований на даху східного крила Медичного центру. Фасади на 9-й і 10-й поверхах зроблені зі скла і титану. У деяких частинах фасад облицьований двошаровими плитками – зроблених із титану і скла. Для цього проекту були виготовлені спеціальні плитки з трьох титанів; це вперше, коли вони використовувалися в Нідерландах (спечені кристалами 15x15 см). У поєднанні з відображенням скла перед облицюванням він створює захоплюючий ефект зі світлом, оточенням і будівлею. Він ніби поглинутий його природним середовищем: постійно мінливих голландським небом.

Титан створює захисний шар від корозії. Цей шар гарантує, що подряпини або легкі пошкодження відновлюються і що матеріал не розвиває патину, як інші метали. В результаті титан відображає світло постійно, на відміну від інших металів. З їх грайливими відбитками з натуральних матеріалів на коробці фасаду, які простягаються від внутрішньої частини будівлі через скляний фасад зовні, створюють враження тематичного дизайну інтер'єру і створюють кордон між внутрішнім і зовнішнім виглядом. Поєднання строгих ліній, багатства 20 000 титанових плит і барвистих коробок, які стирчать, надає фасаду грайливий вигляд, створюючи контрастність з досить невдохновленими фасадами оточуючих офісних будівель.

Інтер'єр.

Концепція інтер'єру полягає в великому відкритому просторі. На дитячому майданчику можна знайти різні кімнати для відпочинку з різним атмосферою і функціями. Ця концепція відіграє контрастність відкритості та близькості, зустрічі. Основна ідея концепції «Kinderstad» полягає в тому, щоб змусити дітей контактувати із зовнішнім світом і природою. Ця ідея була реалізована шляхом використання натуральних матеріалів (дерева, каменю і фотодруку), повністю відкритого фасаду і великих вікон на даху, які дозволяють природному світлу проникати, створюючи враження, що на висоті 35 м над вами небо і погода знаходяться в межах досяжності. Кожна деталь дизайну пов'язана з цією концепцією дуже послідовним чином. «Kinderstad» - це дійсно маленький місто з великою ігровим майданчиком, будиночками, вулицями, алеями і вуличними ліхтарями. Великі центральні сходи з дерева з'єднують два рівня плавно і може використовуватися як театральна сцена або кінотеатр. Кілька кімнат, що відрізняються за розміром і атмосфері, розташовані у вигляді ящиків на відкритому просторі. Ці ящики покриті розширеними друківаними мотивами природи (мохом, стовбурами дерев, сотами, крапельками води і скелями) і проскакують через фасад, щоб прибрати межу між внутрішнім і зовнішнім. Ящики покриті відбитками цих матеріалів, оскільки використання натуральних матеріалів неможливо з міркувань гігієни. Підлога, стеля і велика стіна «Kinderstad» покриті деревом. Стеля на 10-му поверсі

спеціальна для опалення та охолодження, виконана з тарілок крадіжки, забарвлених в стилі дерева. На 9-му поверсі сусідні смужки даху і зовнішня тераса покриті штучною травою.

Дитячий реабілітаційний центр ім. Бориса Литвака знаходиться в Одесі на вулиці Пушкінській. А цьому центрі лікують дітей з руховими порушеннями внаслідок органічного ураження нервової системи. З 2014 року Центр носить ім'я свого засновника - Бориса Литвака. Цей центр - це сучасний лікувальний заклад, оснащений діагностичним, фізіотерапевтичним і реабілітаційним обладнанням. Міністерством охорони здоров'я України Центру присвоєно вищу кваліфікаційну категорію. Реабілітаційний центр відкрився в 1996 році і за весь час роботи тут пройшли лікування понад 28 тисяч дітей, які живуть в Україні, а також з-за кордону. У Центрі широко використовуються різноманітні авторські методики лікувальної фізичної культури, Войта-терапія і Бобат-терапія, лікувально-навантажувальні костюми «Аделі», «Гравистат» і «Атлант» (костюми космонавтів), а також апаратна фізіотерапія, сенсорна інтеграція, гідрокінезіотерапія, Монтессорі, арт-терапія. З дітьми, які перебувають на курсі реабілітації, проводять корекційні заняття логопед, психолог, спеціальний педагог.

У сенсорних кімнатах Центру маленькі пацієнти розвивають сприйняття, вчаться бачити і відчувати красу навколишнього світу. У Центрі активно використовується арт-терапія - лікування мистецтвом, для чого був створений театральний і виставковий зали. У театральному залі, крім концертів для пацієнтів, проходять вистави так званого сімейного театру. У ньому беруть участь одночасно і батьки, і здорові діти, і діти з порушеннями рухів. Разом діти грають в ляльки, і не прості, а такі, яких можна оживити, змусити говорити і рухатися. Маріонеток театру подарував великий художник, режисер і драматург Резо Габріадзе - автор ідеї лялькового театру в приміщенні Центру.

Постійно працює виставковий зал, де демонструються роботи пацієнтів Центру, проводяться виставки відомих діячів мистецтва. Організовано студії та гуртки для розвитку творчих здібностей дітей-інвалідів. Наприклад, проводиться гурток, де відбувається навчання танцям. Так, крім театральної трупи, створений танцювальний ансамбль, у якого в наявності є і міжнародні призи. Центр є організатором став щорічним Фестивалю творчості для дітей з особливими потребами "Під крилом янгола". Учасниками Фестивалю стають колективи Одеси і Одеської області, створені на базі спеціалізованих установ для людей з особливостями розвитку. Кожен учасник нашого фестивалю отримує свій диплом лауреата. У спортивному залі Центру проходять заняття інвалідним спортом.

На додаток до медичної реабілітації, в 2003 році був створений навчальний комп'ютерний центр, в якому з дітьми з обмеженими можливостями та вадами розвитку проводять навчально-педагогічну роботу, корекцію порушень інтелектуального розвитку, психолого-соціальну реабілітацію. Тут часто відбувається перше знайомство з комп'ютером. Види терапії, що застосовуються тут, невід'ємною пов'язані з найпередовішими комп'ютерними технологіями.

Для дітей, що приїжджають на лікування з Одеської області (та інших регіонів України), у 2009 році введено в експлуатацію будівлю пансіонату, розрахованого на цілодобове проживання 140 осіб (дитина і споровождуючий його дорослий). Пансіонат обладнаний житловими кімнатами, їдальнею, залами ЛФК, медичними кабінетами, басейном. На території пансіонату побудована православна каплиця, є ігровий майданчик.

Література

1. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 31.08.2018 р. № 2462-VIII
2. Dezeen [Електронний ресурс] : (проект) / KinderstadbySpongeArchitects&RupaliGuptai.s.m. IOU Architecture – 2008 – Режим доступу: <https://www.dezeen.com/2008/04/28/kinderstad-by-sponge-architects-rupali-gupta-with-iou-architecture/>
3. Будинок з Ангелом, Одеський обласний благодійний фонд "Майбутнє" [Електронний ресурс] : (проект) / Дитячий реабілітаційний центр ім. Бориса Литвака – 2014 – Режим доступу: <http://www.rc.odessa.ua/>